

הנגשת ההוראה והלמידה

מרכז התמיכה והנגישות

עלון מידע והדרכה לסטודנטים ולסגל האקדמי והמקצועי

הנגשת ההוראה והלמידה

קיבצה, ערכה וכתבה: ד"ר אורלי קיים

זמני הקבלה:

בימים א', ג', ה'

בשעות: 08:30-14:30

כתובת: המכללה האקדמית בוינגייט

טלפון: 09-8639224 / 09-8639378

מידע מפורט באתר המכללה: www.wincol.ac.il

דואר אלקטרוני: mtvn@wincol.ac.il

תחבורה:

קו 601 מת"א ומנתניה

מרבית קווי המאסף של אגד מת"א צפונה

ומצפון הארץ לת"א - תחנת מכון וינגייט

עיצוב ועימוד: שלי שלום

התכנים המופיעים במדריך זה נועדו לספק מידע כללי ואינם מהווים עצה משפטית, חוות דעת מקצועית או תחליף להתייעצות עם גורם מוסמך.

תוכן עניינים

4.....	פתח דבר
6.....	גישות בחקיקה
8.....	מרכז התמיכה והגישות במכללה האקדמית בווינגייט
8.....	צוות המרכז
8.....	כתובת ושעות פעילות
9.....	פעילויות המרכז
10.....	ייחודיות המרכז
11.....	סטודנטים עם מוגבלויות מספרים וממליצים
12.....	תחנות בדרכו של סטודנט עם מוגבלות במכללה
12.....	אופני הכלת סטודנטים עם מוגבלויות בפעילות גופנית
13.....	הוראת סטודנט עם מוגבלות - "עשה ואל תעשה"
14.....	מרצים, חשוב לדעת
15.....	הנחיות כלליות להנגשת ההוראה
17.....	מוגבלויות שונות - חסמים והמלצות להנגשת הוראה
17.....	מוגבלות בניידות או מוגבלות מוטורית
18.....	מוגבלות בראייה
21.....	מוגבלות בשמיעה
22.....	לקויות למידה ו/או הפרעות קשב וריכוז
24.....	מוגבלות נפשית
27.....	מחלות כרוניות
28.....	תסמונת אספרגר
29.....	קוד אתי לעובדי מרכזי התמיכה והגישות במוסדות להשכלה גבוהה
30.....	ביבליוגרפיה

פתח דבר

**"לא משנה כמה קשים החיים עלולים להיראות,
תמיד יש משהו שאתם יכולים לעשות ולהצליח בו"** (סטיבן הוקינג)

מרצים וחברי סגל יקרים,

המכללה האקדמית בווינגייט חרטת על דגלה מתן הזדמנות שווה לכל סטודנט וסטודנטית* להתקבל ללימודים אקדמיים מתוך אמונה, כי לימודים גבוהים מהווים את הבסיס לשוויון, להשתלבות אמיתית בחברה, להגשמה עצמית ולפיתוח קריירה מקצועית. המכללה האקדמית בווינגייט פועלת ליישום מלא של חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות - תשנ"ח 1998, ובמסגרת פעילות זו הקימה מרכז תמיכה ונגישות חדשני ומודרני, שפועל לרשותו של כל סטודנט המתמודד עם מוגבלות פיזית, נפשית, חושית או קוגניטיבית או עם לקות למידה או הפרעת קשב וריכוז או עם מחלה כרונית או עם מגבלה זמנית המשפיעה על תפקודו.

המרכז מעניק ליווי לסטודנטים, החל משלב הגשת הבקשה להתקבל ללימודים ותהליך הקבלה ועד לכניסתם ללימודים ובמהלך שנות לימודיהם במכללה. הסיוע במסגרת מרכז התמיכה ניתן באופן אישי ודיסקרטי לכל סטודנט, לפי צרכיו האישיים. בין היתר, מעניק המרכז ייעוץ פרטני לסטודנטים ומציע סדנאות לימודיות, סדנאות העשרה, הדרכות ללמידה מיטבית ושיעורי עזר פרטיים וקבוצתיים. צוות המרכז כולל מורים מקצועיים, יועצות חינוכיות, מאבחנים דידיקטיים ופסיכו-דידיקטיים, מנחי קבוצות וסטודנטים מצטיינים. במידת הצורך, מערב המרכז צוותים מקצועיים מהמכללה ומחוצה לה, לרבות פסיכולוגים, צוותים רפואיים ופרא-רפואיים. המרכז מציע סדנאות גם לסגל ההוראה ולסגל המנהלי במכללה במטרה להעלות את המודעות לצורכיהם של סטודנטים עם מוגבלויות, ולשפר את דרכי ההתמודדות של הסגל עם צרכים אלו. פעילות המרכז ממומנת על ידי המוסד לביטוח לאומי והמכללה האקדמית בווינגייט.

חוברת זו נועדה לסייע לכם, אנשי סגל אקדמי ומנהלי, להבין לעומק מושגים כמו "מוגבלות" ו"נגישות" ולסייע לכם ליישם את עקרונות השילוב והשוויון של סטודנטים עם מוגבלויות. בחוברת תמצאו מידע מעמיק על השירותים הניתנים במסגרת מרכז התמיכה והנגישות במכללה, על הקשיים והחסמים ללמידה שעימם מתמודדים סטודנטים עם מוגבלויות שונות, ותקבלו המלצות רבות להנגשת ההוראה והלמידה.

החוברת נכתבה על ידי צוות מרכז התמיכה והנגישות במכללה האקדמית בווינגייט, בהתייעצות עם פרופ' ישעיהו הוצלר. בחוברת שולבו מסקנות ממחקר שבמסגרתו נערכו ראיונות עם שישה סטודנטים עם מוגבלויות, שלומדים או שסיימו את לימודיהם במכללה. החוברת נכתבה גם בעזרת חוברות המידע של מרכזי התמיכה והנגישות במכללת בית ברל ובמכללת אחווה, שבאדיבותם הרבה נתנו לנו את רשותם להיעזר בחוברות שחיברו. בכתובת הסעיף האחרון בחוברת הסתייענו בקוד האתי למרכזי תמיכה ונגישות במוסדות להשכלה גבוהה שחובר במכון מופ"ת ב-2016.

אנו בטוחים, כי גם לאחר קריאת החוברת יישארו עדיין שאלות פתוחות, הנוגעות בעיקר למקרים פרטניים. לפיכך, אנו מזמינים אתכם ליצור קשר ישיר עם צוות מרכז התמיכה והנגישות, להגיע לבקר במרכז, ולא להסס לשאול כל שאלה.

אנא, היעזרו בנו, על מנת שנוכל לעזור לסטודנטים הזקוקים לנו.

בברכת הצלחה,
ד"ר אורלי קיים,
מנהלת מרכז התמיכה והנגישות

*הטקסט כתוב בלשון זכר אך פונה לנשים ולגברים כאחד.

נגישות בחקיקה

המושג "נגישות" מוגדר בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, בתיקון משנת 2005, כדלקמן:

מתן אפשרות להגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת מקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתכניות ובפעילויות המתקיימות בהם, והכול באופן שוויוני, מכובד, עצמאי ובטיחותי¹.

נגישות נועדה לאפשר לאנשים עם מוגבלויות להתגבר על חסמים ומכשולים שונים במרחב הציבורי, כך שהם יוכלו ליהנות מכל פעילות שהם מעוניינים בה, ככל אדם אחר. בראש ובראשונה, מטרת הנגישות היא למנוע אפליה, לקדם את השתלבותם ואת השתתפותם של אנשים עם מוגבלויות בחברה ולממש את זכותם לקיים חיים מלאים, חיוניים, יצרניים, תוך מיצוי יכולותיהם ומימושם האישי.

מוגבלות עלולה להתרחש בכל נקודת זמן בחיים ולכל אדם כתוצאה ממחלה, מתאונה או מפגיעה במהלך שירות צבאי או פעילות טרור. מרבית המוגבלויות הן מוגבלויות נרכשות ורק 2% מהאוכלוסייה הם בעלי מגבלה מולדת. לרוב, ההנגשה נבנית בהתאמה אישית המבוססת על הבנת צרכיו של הפרט והסיטואציה שעומדת עליו. עם זאת, כאשר פתרונות ההנגשה נעים על הציר מהכלל אל הפרט הרי שהתפיסה המנחה היא העיצוב האוניברסלי. מקורו של המושג "עיצוב אוניברסלי" (universal design) הוא בדרישות ובתקנות מתחום האדריכלות והסביבה שמטרתן להנגיש את הסביבה לאנשים עם מוגבלויות, כמו למשל שיפועי גישה מובנים בכניסה למבנים ציבוריים. עיצוב אוניברסלי ללמידה הוא גישה לאפיון סביבות מכילות ומגוונות לאנשים עם יכולות שונות בתחומי קליטת וזיהוי ידע, ביטוי ידע ומעורבות (מוטיבציה) במטרה להתאים ולהנגיש את הלמידה לכלל אוכלוסיית הלומדים.

עיצוב אוניברסלי ללמידה מתבצע בשלושה תחומים עיקריים בסביבת הלימודים:

1. **ייצוג המידע** - התאמת דרכי ההוראה למגוון אמצעים, כך שאנשים עם העדפות שונות יוכלו לקבל את המידע בדרכים מגוונות, כמו שמיעה, ראייה, חישה ותחושת עומק.
2. **ביטוי המידע** - גיוון הדרכים להענקת ביטוי ידע של לומד למעט כתיבה עיונית כמו כתיבה יוצרת, ציור, צילום ועוד.
3. **פיתוח העניין של הלומדים בתהליך הלמידה ובתוצריו** - ללמידה אפקטיבית יותר תתרחש אם התלמיד יפתח מוטיבציה פנימית ללמידה. על המערכת הלימודית להציב אתגרים אינטלקטואליים מתאימים שעשויים להעלות את רמת המוטיבציה של התלמידים.

¹ תיקון מס' 2 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות תשנ"ח-1998, 2005.

הנגשה מתבצעת בשלושה תחומים עיקריים:

1. הנגשה פיזית: בניית סביבה פיזית חדשה או שינוי הסביבה הקיימת כך שאנשים עם סוגים שונים של מוגבלות יוכלו להגיע ולהיכנס אליה, לנוע ולהתמצא בתוכה בקלות, בביטחון ובאופן עצמאי ככל הניתן, מבלי לייצר תלות מרובה באדם אחר.

2. הנגשת שירות: התאמת נהלים, הליכים ונוהגים של השירות וכן מתן אמצעים ושירותי עזר על מנת לאפשר לאדם לקבל מידע הניתן או מופק במסגרת המקום, על מנת שיוכל להשתתף בתוכניות ובפעילויות המתקיימות בו, תוך שמירה על כבודו ועל פרטיותו ומתוך יחס אדיב ומכובד כחלק בלתי נפרד מן השירותים הניתנים והמיועדים לכלל הציבור ולא בנפרד מהם.

3. הנגשה לשונית²: תהליך של פישוט מידע כתוב או דבור כך שהוא יהיה מותאם לאנשים עם מוגבלויות שכליות, נפשיות, חושיות או לאנשים עם לקויות למידה או קשיי אוריינות ותקשורת וכן לאנשים ששפת האם שלהם אינה עברית. תהליך ההנגשה הלשונית מתבצע באמצעים שונים (לשוניים, חזותיים, קוליים) ושם דגש על ההיבטים הבאים:

א. המידע מכיל את עיקרי הדברים בלבד.

ב. המידע מועבר בצורה מסודרת וברורה.

ג. שימוש במשפטים קצרים ופשוטים מבחינה תחבירית.

ד. שימוש באוצר מילים יומיומי, במילים פשוטות. שימוש מועט בעגה מקצועית, במילים משפות זרות, בראשי תיבות ובקיצורים.

ה. הקפדה על שימוש בלשון פעיל ולא סביל.

ו. שימוש בסמלול: ייצוג גרפי פשוט וברור הנלווה למידע כתוב ומסייע בהבנתו.

² המידע בסעיף זה לקוח ממרכז המידע לנגישות באתר משרד המשפטים בכתובת: https://www.gov.il/he/departments/general/linguistic_simplification

מרכז התמיכה והנגישות במכללה האקדמית בווינגייט

צוות המרכז

ד"ר אורלי קיים - מקימה ומנהלת

מנהלת המכינות ומרכזי התמיכה במכללה האקדמית בווינגייט.
דואר אלקטרוני: orlyka@wincol.ac.il
טלפון: 09-8639224

רכזת המרכז

דואר אלקטרוני: mtvn@wincol.ac.il
טלפון: 09-8639378

יועצת חינוכית ומתרגלת בלימודי האנגלית

דואר אלקטרוני: zipori.family@gmail.com

רכזת לימודי האנגלית במכללה ואחראית השימוש בתוכנת ברלינגטון

דואר אלקטרוני: Debbie.wincol@gmail.com

כתובת ושעות פעילות

המרכז נמצא בבניין מדעים
בקומת הכניסה.
שעות פעילות: ימי א', ג', ה'
בשעות 8.30-14.30

דרכי התקשרות

טלפון: 09-8639378
דואר אלקטרוני:
mtvn@wincol.ac.il

לחלום.

להגשים.

פעילויות המרכז

א. לימודים לקראת התואר הראשון (B.Ed.) "בוגר בהוראה"

ייעוץ והכוונה אישית: כל סטודנט עם מוגבלות מוזמן לתאם פגישה אישית עם מנהלת המרכז ו/או עם רכזת המרכז. במהלך הפגישה נבחנות הדרכים שבהן ניתן להנגיש את הלימודים לסטודנט, על פי צרכיו האישיים. במידת הצורך, מתבצע שיתוף פעולה עם מינהל לומדים-דיקנט, ההמלצות וההתאמות מועברות להמשך טיפולם ולמורי המקצוע ליישום בפועל. בנוסף, מתקיים מעקב שוטף אחר התקדמותו של הסטודנט ובמידת הצורך, מתבצעות התאמות נוספות.

ב. אבחונים דידקטיים ופסיכו-דידקטיים

במרכז מאבחנת דידקטית ומאבחנת פסיכו-דידקטית. במסגרת האבחונים ניתנים לתלמידי המכינה והמכללה, התאמות ותנאים מיוחדים.

ג. טיפול בהתאמות ללמידה ולבחינות (בשיתוף מינהל-לומדים דיקנט).

ד. **שיעורי עזר במקצועות** אנגלית, יישומי מחשב, מתמטיקה, אנטומיה ולשון. שיעורי העזר מתקיימים בהיקף של שעתיים עד ארבע שעות בכל אחד מימי הפעילות של המרכז. השיעורים מועברים על ידי מורים מקצועיים וסטודנטים מצטיינים באופן פרטני או בקבוצות קטנות.

ה. חונכות אישית

המרכז מציע לסטודנטים חונכות אישית מצד סטודנטים מצטיינים.

ו. **סדנאות** המרכז עורך סדנאות שוטפות בתדירות של פעם בחודש לפחות בנושאים שונים כמו אסטרטגיות לניהול זמן נכון, אסטרטגיות ללמידה יעילה, רכישת כלים להתמודדות עם חרדת בחינות ומצבי לחץ, שיפור מיומנויות הצגה מול קהל, הכוון תעסוקתי ועוד.

ז. **שימוש בטכנולוגיות מתקדמות** שימוש בתוכנות עזר ייחודיות כמו תוכנת ברלינגטון ללימוד אנגלית באמצעות שימוש באוזניות ובמיקרופון, או תוכנת Alma Reader המסייעת בהקראת טקסטים לסטודנטים עם מוגבלויות בראייה.

ח. **סיוע בהתנהלות מול הביטוח הלאומי** פעם בסמסטר מתקיים מפגש סטודנטים עם עורכת דין בנושא זכאות לסיוע כספי מביטוח לאומי בגין לקות. בנוסף למפגש הכללי, סטודנטים מוזמנים לתאם פגישה אישית ללא עלות עם עורכת הדין במרכז התמיכה.

ט. **סדנאות להתמודדות רגשית** המרכז מציע מעת לעת סדנאות העשרה לסטודנטים בנושאים כמו מיינדפולנס, פסיכו-דרמה, טיפול באמנות או בתנועה ועוד. מטרתן של סדנאות אלה היא לסייע לסטודנטים להתמודד עם אתגרים וקשיים רגשיים שונים.

י. **הדרכה בספרייה** סיוע במציאת מקורות ללימודים בספרייה ובשימוש במאגרי המידע השונים.

כ. **העשרת הסגל** ימי עיון, השתלמויות וסדנאות לסגל המרכז ולמרצים במטרה להעלות את המודעות לצרכיהם המיוחדים של סטודנטים עם מוגבלויות ולסייע לסגל ולמרצים להתמודד בצורה מיטבית עם צרכים אלה.

ייחודיות המרכז

מכללה המובילה בישראל להכשרת סטודנטים לתואר ראשון בחינוך גופני, הוראה, אימון ושיקום בתחומי החינוך הגופני והספורט, המכללה האקדמית בווינגייט מקבלת כל סטודנט העומד בדרישות הקבלה לתואר, ללא קשר למוגבלות או לקות שעימה הוא מתמודד. יתרה מכך, המכללה מבינה את החשיבות הרבה הטמונה בשילוב סטודנטים עם מוגבלויות לתואר ראשון בחינוך גופני ובשילובם מאוחר יותר כמורים במערכת החינוך, ומעודדת זאת.

האתגר בשילוב סטודנטים עם מוגבלויות בלימודים לתואר בענפי החינוך הגופני והספורט הוא בשילובם בשיעורים המעשיים כמו כדורסל, כדורגל, שחייה, ריצה, התעמלות מכשירים, ריקוד ועוד. סטודנטים עם מגבלה פיזית או חושית (לקות ראייה או שמיעה) לא יכולים לבצע כל פעילות פיזית הנדרשת במסגרת הקורסים המעשיים. כאן נכנס מרכז התמיכה והנגישות לתמונה. כל סטודנט שמתמודד עם איזושהי מגבלה או לקות נפגש עם מנהלת המרכז ועם רכזת המרכז כדי ללמוד ממנו, באופן אישי, עם אילו קשיים ומגבלות הוא מתמודד וכדי לבנות ביחד עימו ועם מינהל לומדים-דיקנט את מערכת השעות המתאימה לו ולדאוג להתאמות הייחודיות שהוא זקוק להן במסגרת הקורסים המעשיים.

בקורסים המעשיים: חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחנותו ושקלול הציון הסופי.

סטודנטים עם מוגבלויות מספרים וממליצים

ממחקר שנערך במכללה בראשות ד"ר אורלי קיים (Kayam & Mishani-Uval, בדפוס) עם שישה סטודנטים עם מוגבלויות בניידות או עם מוגבלויות מוטוריות או חושיות שלומדים או שסיימו את לימודיהם במכללה עלה, כי התרומה של שילוב סטודנטים עם מוגבלויות מרחיקת לכת. ראשית, הסטודנטים עצמם נשכרים מלימודיהם במכללה משום שאלה תורמים, כפי שהם מעידים, להעלאת הביטחון העצמי שלהם, תחושת המסוגלות שלהם והסיפוק שהם מקבלים מעיסוק במקצוע שהם אוהבים ושמאתגר אותם. הם מרגישים שהם לא רק נתרמים אלא גם תורמים לחברה (פלביאן, 2010). שנית, חבריהם לספסל הלימודים נתרמים מהשתתפותם בלימודים מפני שהם נחשפים לאנשים עם מוגבלויות ולומדים להכיר אותם טוב יותר - מה שיקל עליהם מאוחר יותר בהוראת תלמידים שונים, בהם גם תלמידים עם מוגבלויות. שלישית, תלמידי מערכת החינוך שלומדים אצל מורים עם מוגבלויות לומדים מהם הרבה יותר מספורט - הם לומדים על עמידה באתגרים, על דבקות במטרה, על השקעה ומאמץ, על שוויון וכבוד הדדי (Anderson, 2006; Evans, 2004).

כדי להמחיש מעט מהקשיים שעומדים בפני סטודנטים עם מוגבלויות במכללה האקדמית בווניגייט וכדי לשמוע בקולם על התנסויותיהם במהלך לימודיהם במכללה ועל המלצותיהם לשיפור הנגשת ההוראה במכללה, הבאנו להלן מספר ציטוטים מתוך ראיונות אישיים שנערכו איתם, בעילום שם. הסטודנטים שראוינו למחקר למדו במכללה לפני הקמת מרכז התמיכה והראיונות עימם נערכו, בין היתר, כדי ללמוד מהם על צורכיהם הייחודיים ולהסיק מסקנות לגבי אופי הפעילות של מרכז התמיכה והנגישות.

"חשוב שהמרכז יקבאו הדרכה כדי אדעג מה המעבאול של הסטודנט,

מה הוא יכול לעשות ומה לא וכדי אקבא כאים שיסייעו אהם אהבין אילו הגאמח נדרשג אסטודנט."

"חשוב שיהיה גוף במכאלה שיעצור אמרצים אהבין איך משאבים סטודנטים עם מוגבלויות בקורסים המעשיים."

"המעבאה היא הכאש. מי שמחליט שהוא לא יכול, לא יצאית."

"אא גענו אמעבאה שאכס לעמוד בדרכ אמה שאגם אוהבים."

"הספורט בנה אי אג האופי. אהיוג אדס עם מעבאה צה חוסר ביטחון מוחלט."

"הספורט נען אי דרך אהציע אג עצמי במהרה כספורטאי ולא כנכה."

תחנות בדרכו של סטודנט עם מוגבלות במכללה

אופני הכלת סטודנטים עם מוגבלויות בפעילות גופנית

- סטודנטים עם מוגבלויות שונות יכולים להשתלב בקורסים המעשיים הדורשים פעילות גופנית, באופנים שונים (הוצלר, 2019; Winnick, 1987):
- **השתתפות ללא התאמה** - במקרה שהמגבלה של הסטודנט אינה מהווה מכשול להשתתפותו בקורס המעשי.
 - **השתתפות עם התאמה** - סטודנט עם מוגבלות המהווה מכשול להשתתפותו בקורס המעשי יכול להיעזר בהתאמה בטכניקת הביצוע, בציוד, בתנאי הסביבה, בחוקים או בהוראות כדי להצליח להשתתף בקורס לצד סטודנטים ללא מוגבלות.
 - **השתתפות מעורבת** - השתתפות בקורס מעשי בעזרת סטודנט עמית ללא מוגבלות, למשל, סטודנט עם מוגבלות בראייה יכול לרוץ כשהוא מלווה בעמית.
 - **השתתפות בפעילות נפרדת** - פעילות גופנית מיוחדת לסטודנטים עם מוגבלויות, המקבילה לפעילות המועברת בקורס מעשי ספציפי.
 - **השתתפות מקבילה** - של סטודנטים עם וללא מוגבלות באותה סביבת פעילות, אך בתנאים שונים המבטיחים את פעילותם האיכותית, למשל טורניר טניס בכיסא גלגלים במקביל לטורניר טניס רגיל.
 - **שילוב במהופך** - סטודנטים ללא מוגבלות משתלבים במסגרת פעילות של סטודנטים עם מוגבלות כמו משחק כדורסל בכיסא גלגלים.

הוראת סטודנט עם מוגבלות "עשה ואל תעשה"

לגדול.
לצמוח.

✓	X
<p>אמור סטודנט "עם מוגבלות"</p>	<p>הימנע מהשימוש במונח "סטודנט בעל מוגבלות". זה עלול לפגוע ברגשותיו של הסטודנט.</p>
<p>הכר את הפרופיל של הסטודנטים שלך ובדוק מי מהם זקוק להתאמות מיוחדות. צור הזדמנות נוחה, כבר בתחילת הקורס, לסטודנט ליצור איתך קשר וליידע אותך על מוגבלות. הדגש בפניו כי כל מידע שיימסר לך יישמר תחת כללי הסודיות. מומלץ להוסיף בסילבוס הקורס הערה שאפשר לפנות אליך או אל מרכז התמיכה והנגישות במקרה של בעיה הנובעת ממוגבלות כלשהי.</p>	<p>הימנע מלהתייחס להקלות או להתאמות שניתנות לסטודנטים עם מוגבלויות כאל הטבות מיוחדות.</p>
<p>שמור על פרטיותו של הסטודנט. איש לא צריך לדעת על מצבו חוץ ממך ומצוות מרכז התמיכה והנגישות.</p>	<p>אל תדון במצבו הרפואי או האישי עם גורמים שונים ללא הסכמתו של הסטודנט.</p>
<p>ברר עם כל סטודנט באופן אישי אילו התאמות יעזרו לו.</p>	<p>אל תניח שסטודנטים עם אותו סוג של מוגבלות זקוקים לאותן התאמות.</p>
<p>דבר עם הסטודנט בגובה העיניים. השתמש בטון דיבור ובעוצמת קול מתאימה.</p>	<p>אל תדבר לסטודנטים עם מוגבלויות "מלמעלה", הימנע מהרמת טון ועוצמת הדיבור או מדיבור "איטי" ומתנשא.</p>
<p>במקרה של קורס מעשי, הכר את המוגבלות של הסטודנט ובדוק יחד עמו ועם מרכז התמיכה והנגישות לאילו התאמות הוא זקוק.</p>	<p>אל תניח שסטודנט עם מוגבלות כלשהי יכול או לא יכול להשתתף בקורס מעשי כלשהי.</p>

מרצים, חשוב לדעת

- בכל כיתה משוריינים מקומות ישיבה בשורה הראשונה עבור סטודנטים עם מוגבלויות ומלוויהם.
- חלק מהסטודנטים בוחרים לחשוף את המוגבלות שלהם ואחרים בוחרים שלא לעשות זאת. יש לכבד את רצונם.
- חלק מהסטודנטים מתמודדים עם מוגבלות בלתי נראית כמו, למשל, מוגבלות נפשית, לקות למידה או מחלה כרונית. גם אם המוגבלות אינה נראית היא עלולה להפריע לתפקוד ויש להתייחס אליה במלוא הרצינות.
- צרכי הנגישות של סטודנטים עם אותו סוג של מוגבלות עשויים להיות שונים. בנוסף, צרכי הנגישות של סטודנט מסוים עשויים להשתנות במהלך שנות לימודיו.
- סטודנט מקבל התאמות לאחר שיצר קשר עם מרכז התמיכה והנגישות במכללה והציג מסמכים המפרטים את השפעת המוגבלות על התפקוד האקדמי ואת ההתאמות שהוא זקוק להן על מנת לאפשר לו תפקוד מרבי ומיטבי.
- חלק מההתאמות הניתנות לסטודנטים עם מוגבלות נועדו לאפשר להם לבטא את ידיעותיהם. ההתאמות באות לידי ביטוי בשינויים באופן העברת המבחן כמו, למשל, הארכת זמן, בחינה בחדר נפרד וכו'. מטרת ההתאמות היא לעקוף את המגבלה התפקודית מבלי לפגוע בתחום הנמדד או בסטנדרט האקדמי. ההתאמות אינן אמורות לתת יתרון למי שמקבל אותן על פני סטודנטים אחרים.

זיהיתם סטודנט מתקשה? מתלבטים איך לעזור לו?

בכל שאלה, בעיה או התלבטות אנא פנו למרכז התמיכה והנגישות במכללה האקדמית בוינגייט

טלפון: 09-8639378 * אימייל: mtvn@wincol.ac.il

בניין מדעים, קומת כניסה

הנחיות כלליות להנגשת ההוראה

ההנחיות המפורטות להלן גובשו במרכזי תמיכה ונגישות במוסדות להשכלה גבוהה ומופיעות בפריטים שברשימה הביבליוגרפית³:

- העבר לסטודנטים בתחילת הסמסטר את הסילבוס ואת רשימת הקריאה, רשימת המטלות ואופן מתן הציון בקורס על מנת לאפשר היערכות מוקדמת. ידיעה מונעת חרדה!
- פרט את חומר הקריאה לפי נושאי הלמידה בקורס וציין את התכנים החשובים (נושאי חובה ורשות).
- הגדר מראש את מטלות הקורס, הוראות ההגשה לתרגילים ולעבודות וזמני ההגשה של מטלות.
- אפשר לסטודנטים לשאול שאלות הבהרה לגבי דרישות, תרגילים ועבודות.
- פרסם מראש את דרכי ההתקשרות עמך.
- דאג שלמידע שאתה מעביר במהלך השיעורים ובאתר הקורס יהיה ייצוג בערוצים שונים (מיפוי מושגים, הרבה דוגמאות, גיוון באמצעי המחשה, הסבר מילולי בע"פ ובכתב למידע חזותי כגון תרשימים).

³ הנחיות אלה מהוות המלצות להוראה בקורסים השונים והן כוללות מרכיבי עיצוב אוניברסלי (עיצוב מכליל) כדי להתאימן לכלל הסטודנטים.

- פרט שלבים ומשימות למשימות קטנות יותר, מומלץ לבקש הגשות ביניים של ראשי פרקים או ביבליוגרפיה.
- תן לסטודנטים משוב על התקדמותם בנקודות זמן שונות. צור הזדמנויות לעבודה בזוגות או בקבוצות קטנות. במידה שלומד בקורס שלך סטודנט עם מוגבלות, בדוק אם הוא מעוניין בסיוע מסטודנטים אחרים.
- סטודנטים עלולים להיתקל בקושי באיתור ספרים באמצעות המחשב ועל המדף, בהבנת דפי הוראות והסבר ובחיפוש במאגרי מידע ממוחשבים. במקרים אלה מומלץ לסייע להם במידת האפשר (וכן להפנות לייעוץ בספרייה).
- בתקופת הבחינות חשוב להכיר סטודנטים שנבחנו בתנאים מיוחדים.
- במקרה שיש המלצה של איש מקצוע או מורשה נגישות השירות להערכה חלופית של מבחנים ומתן זמן נוסף להגשת עבודות, תרגילים או בחינות בית, ועדת ההתאמות המכללתית תשתף את המרצה בקביעת דרכי ההערכה.
- השתדל לשמור על מתכונת בחינה זהה בשני מועדי הבחינה כדי לאפשר לסטודנט עם מוגבלות להיערך מבחינת ההתאמות להן הוא זקוק ולאפשר לו לתרגל לקראת המבחן.
- **בקורסים המעשיים:** חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחנותו ושקלול הציון הסופי.

מוגבלויות שונות - חסמים והמלצות להנגשת הוראה

מוגבלות בניידות או מוגבלות מוטורית

מוגבלות בניידות או מוגבלות מוטורית יכולה להיות קבועה או זמנית. הסיבות הנפוצות למוגבלות קבועה בניידות הן שיתוק חלקי או מלא, קטיעה, פגיעה בחוט השדרה, ניוון שרירים, שיתוק מוחין ופגיעת ראש. מחלת לב או ריאות יכולה גם היא להגביל את הניידות. סטודנטים עם מוגבלות בניידות משתמשים לעיתים קרובות בעזרים כמו כיסא גלגלים, הליכון, קביים ומקל הליכה.

חסמים ללמידה עיונית ומעשית

סטודנטים עם מוגבלות בניידות עשויים להתקשות בהגעה למכללה, במעבר ממקום למקום, בניידות בכיתות ובשימוש במתקנים כמו שירותים, קפיטריה וספרייה. חלק מהסטודנטים עלולים להתקשות גם בכתיבה ועלולים לחוש תשישות ותנודות קיצוניות ברמות האנרגיה שלהם. חלקם עלולים גם להתמודד עם חולשה, כאבים וקשיי ריכוז המקשים על לימודיהם, על יכולתם לסכם שיעורים, להתארגן על ציוד לימודי וכן עלולים לגרור היעדרויות רבות.

בנוסף, סטודנטים עם מוגבלות בניידות או מוגבלות מוטורית עשויים להתקשות בקורסים מעשיים שונים המעריכים פעילויות גופניות שונות. חשוב לדעת: חלק מהמצבים הרפואיים הגורמים למוגבלות בניידות מאופיינים בתקופות של נסיגה שבהן המוגבלות אינה נראית לעין.

המלצות להנגשת הוראה

סטודנטים עם מוגבלות בניידות עשויים להתקשות בהגעה למכללה, במעבר ממקום למקום, בניידות בכיתות ובשימוש במתקנים כמו שירותים, קפיטריה וספרייה. חלק מהסטודנטים עלולים להתקשות גם בכתיבה ועלולים לחוש תשישות ותנודות קיצוניות ברמות האנרגיה שלהם.

- חשוב לוודא כי כל חומרי הקריאה והלמידה זמינים עבור סטודנטים שאינם יכולים לגשת לספרייה.
- חשוב להקפיד על מעברים פנויים בכיתות ועל שמירה על מספר מושבים פנויים בשורות הראשונות.
- חשוב להקפיד על שיחה בגובה העיניים, גם אם הסטודנט יושב על כיסא גלגלים.
- חשוב להיות ער לצרכים המיוחדים של הסטודנט ולבצע התאמות בהתאם למה שהמוגבלות מאפשרת.
- סטודנט עם קושי בישיבה ממושכת נאלץ מידי פעם לעמוד או לצאת מהכיתה, אנא אפשר לו זאת מבלי להעיר לו.
- למתקשים בכתיבה מומלץ להכין חומר מודפס מראש או לדאוג לחונך אשר יסייע בכתיבה במהלך השיעורים ובהגשת עבודות.
- בכל מקרה של יציאה לסיור או עבודה מעשית מחוץ למכללה יש לוודא כי התנאים מתאימים לסטודנט עם מוגבלות פיזית.
- **בקורסים המעשיים:** חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחנותו ושקלול הציון הסופי.

מוגבלות בראייה

מוגבלות בראייה יכולה להתבטא ברמות שונות - החל ממגבלות על חדות הראייה ועל שדה הראייה וכלה בעיוורון מוחלט.

חסמים ללמידה עיונית ומעשית

סטודנט עם מוגבלות בראייה יתקשה להתמודד עם כמות גדולה של חומר כתוב, יתקשה לראות את מה שכתוב על הלוח או מוקרן במצגת ויתקשה ללמוד חומרים המוגשים בצורה גרפית כמו תרשימים ושרטוטים. בנוסף, סטודנט עם מוגבלות בראייה עשוי להתקשות בקורסים מעשיים שונים המערבים פעילויות גופניות שונות.

המלצות להנגשת ההוראה

- אם אתה נוהג לכתוב על הלוח, השתמש בצבע חזק ובכתב ברור.
- זכור כי לעיתים אין ביכולתו של הסטודנט לקרוא את הכתוב ובמקביל לעקוב אחר דבריך. כדי שלא ייקטע רצף השיעור אנא הקרא את מה שכתבת על גבי הלוח.
- אם אתה משתמש במצגות מומלץ כי החומר יהיה נגיש במערכת המודל (מספר ימים לפני השיעור). ניתן לגשת ליחידת התקשוב כדי לקבל סיוע ביצירת מצגות מונגשות, או לחלופין לדאוג להעביר לסטודנט את תמצית ההרצאה לפני תחילת השיעור.
- כאשר מחולקים בשיעור דפי קריאה מודפסים, יש לדאוג כי סטודנט עם מוגבלות בראייה יקבל אותם בהגדלה המתאימה או בפורמט ממוחשב המאפשר הגדלה, שימוש בתוכנת הקראה או המרה לבריייל.
- לסטודנטים עם מוגבלות בראייה יש קושי מהותי בהתמודדות עם חומרי לימוד אשר כוללים תרשימים ותמונות. במקרים אלו יש לבחון את האפשרות להמיר את הגרפים לפורמט מילולי או לפטור את הסטודנטים מלמידה של חלקים אלו בחומרי הלימוד.
- ייתכן שסטודנט עם לקות ראייה יזדקק לשיתוף הפעולה שלך ולהסכמתך להקליט את ההרצאה.
- הסטודנט יקבל מבחן בפורמט קיים עם הארכת זמן מקסימלית, סיוע בהקראת החומר על ידי מקריא ניטרלי או שאלון מוגדל וסיוע בכתיבת התשובות על ידי כותב ניטרלי.
- **בקורסים המעשיים:** חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחנותו ושקלול הציון הסופי.

מוגבלות בשמיעה

מוגבלות בשמיעה משפיעה על התפקוד בהתאם לדרגת הירידה בשמיעה ולגיל שבו איבד הסטודנט את שמיעתו. סטודנטים עם מוגבלות בשמיעה ישתמשו בדרך כלל באמצעי תקשורת כמו מכשירי שמיעה, קריאת שפתיים, שפת סימנים וכתביה. גם סטודנטים המיומנים בקריאת שפתיים יכולים להבין באמצעותה רק כ-30% מהנאמר ואת השאר הם משלימים על ידי ניחוש.

חסמים ללמידה

החסם המרכזי ללמידה עבור סטודנטים אלה הוא קושי רב בקליטת חומר לימודי המיועד בעיקרו לאנשים שומעים ומועבר בערוץ השמיעתי. הקושי מתגבר כאשר המרצה מדבר כשפניו אינם מופנים לעבר הסטודנט, כאשר דיבורו אינו ברור וכשיש רעשי רקע בכיתה.

חשוב לדעת: השימוש במכשירי שמיעה וקריאת שפתיים מהווים פתרון חלקי עבור סטודנטים עם מוגבלות בשמיעה. על מנת להתמודד עם הקושי הסטודנטים משתמשים באסטרטגיות מפצות כמו צילום חומר ההרצאות, שיעורי עזר ולימוד רב מחוץ למסגרת ההרצאות.

המלצות להנגשת ההוראה

- הסב את תשומת ליבו של הסטודנט באמצעות טפיחה על הכתף או סימון חזותי לפני שאתה מתחיל לדבר.
- השתדל לדבר כאשר פניך מופנות אל הכיתה. לסטודנט יהיה קל יותר לקרוא את שפתיך כאשר אינך יושב ישירות מול מקור אור.
- דבר לאט וברור. אין צורך להרים את הקול או להדגיש את ההיגוי. השתדל לא להסתיר את הפה בזמן הדיבור.
- דבר ישירות אל הסטודנט גם אם הוא נעזר במתרגם לשפת הסימנים. השב לסטודנט אם הוא שאל שאלה ולא למתרגם.
- המכללה מאפשרת לסטודנט עם לקות שמיעה להשתמש במכשיר ה-FM שהינו מכשיר שמיעה המגביר את קול הדובר. אנא שתף פעולה וענוד את המכשיר על גבי בגדך קרוב לפה והשתדל לא לכסות את המכשיר (להנחיות ותרגול אנא פנה לרכזת הנגישות).
- אם הסטודנט לא מבין את הנאמר חזור על דבריך, לאחר מכן נסח את הדברים במילים אחרות. במידת הצורך תוכל לתקשר עם הסטודנט באמצעות כתיבה.
- במהלך השיעור השתדל לחזור על ההערות ועל השאלות הנאמרות בכיתה וציין מיהו הדובר.
- התייחס אל צורכי הנגישות של הסטודנט בכל שיח קבוצתי. זה מצב העלול להקשות על הסטודנט לעקוב אחר השיח ולחלץ את עיקרי הדברים.
- לחלק מהאנשים עם מוגבלות בשמיעה לוקח זמן להתבטא. היה סבלני, אמור לסטודנט שלא הבנת ובקש ממנו שיחזור על דבריו. התמקד ב"מה" שהאדם אומר ולא ב"איך". כדי למנוע אי-הבנות, ודא כי הבנת אותו כראוי.
- בקורסים שבהם ניתן ציין או בונס על השתתפות בכיתה, אפשר לסטודנט דרך אלטרנטיבית לקבלת הציין או שקלל באופן אחר את מרכיבי הציין בקורס.
- מומלץ לכתוב על הלוח הודעות על שינויים שקשורים בקורס ולשלוח הודעה במערכת המודל. בזמן מבחן יש לכתוב על הלוח כל שינוי, תיקון או הבהרה.
- כאשר סטודנט עם מוגבלות בשמיעה שואל אותך שאלה במהלך מבחן, רצוי שהתשובה תינתן בכתב. הסטודנט לא יוכל לשמוע כשאתה עונה לו בלחישה.
- **בקורסים המעשיים:** חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחותו ושקלול הציין הסופי.

לקויות למידה ו/או הפרעות קשב וריכוז

לקויות למידה הן לקויות המשפיעות על תהליכים קוגניטיביים. סוג לקויות זה בא לידי ביטוי בקשיים משמעותיים ברכישת מיומנויות או בשימוש בכישורי קשב וריכוז, דיבור, קריאה, כתיבה, המשגה, תפקוד ניהולי או יכולות חישוביות, חברתיות או רגשיות.

חסמים ללמידה

לקויות הלמידה משפיעות על האופן שבו הסטודנט קולט מידע, משמר אותו ונותן ביטוי לידע ולהבנה שרכש. סביבת למידה שאינה מתאימה לסטודנט יכולה לפגוע בתפקוד הלימודי שלו.

הקשיים שעיימם מתמודד הסטודנט יכולים לבוא לידי ביטוי בהתמצאות לקויה במרחב ובזמן, בקושי בשמירה על קשב וריכוז, בקושי בארגון חומר לימודי ובניהול זמן, בקושי בכתיבה אשר יכול להתבטא בקושי בניסוח ו/או בכתב יד לא קריא ובשגיאות כתיב מרובות, בקושי בקריאת חומר והבנתו, בבטיחה בזיכרון וכן בקושי בגמישות ובהסתגלות לשינויים.

חשוב לדעת: הביצוע האקדמי של סטודנט עם לקות למידה עלול להיות לא עקבי.

ניתן לראות פערים בתחומי למידה שונים אצל אותו סטודנט. לדוגמה, סטודנט יכול להיות בעל יכולת ביטוי טובה מאוד בעל פה אולם יתקשה להתבטא בכתב.

הסטודנט עשוי להתקשות בהבנה ובביצוע של רצף הוראות או הוראות מורכבות.

קצב איטי של קריאה והבנה משפיע על היכולת של הסטודנט להתמודד עם כמויות גדולות של חומר בזמן קצר. איטיות כללית, קושי בקשב וריכוז ובהתארגנות יכולים להשפיע על קצב הגשת מטלות ותרגילים.

המלצות להגשת ההוראה

- מומלץ לשאול את הסטודנט על המשמעות האישית של הלכות עבורו ואיך ניתן לסייע לו.
- העבר לסטודנטים מסר שאפשר לגשת אליך ולשתף אותך אם יש מגבלה המשפיעה על היכולת הלימודית.
- העבר לסטודנטים בתחילת הסמסטר את רשימת הקריאה, רשימת המטלות ואופן מתן הציון בקורס על מנת לאפשר היערכות מוקדמת.
- פרט את חומר הקריאה לפי נושאי הלמידה בקורס וציין אילו מהחומרים הם קריאת חובה ואילו הם רשות. פרסם באתר המלווה את הקורס את המצגות או את הנקודות המרכזיות של כל הרצאה.
- מומלץ להשתמש באמצעי הוראה מגוונים במהלך ההרצאות כגון מצגות, סרטים וכו'. שימוש באמצעים מגוונים מסייע לסטודנט לעבד טוב יותר את החומר הנלמד. עם זאת, יש לשים לב לבניית מצגות מוגשות.
- מומלץ לחזור בקצרה בתחילת כל שיעור על תכני השיעור הקודם וכן, לסכם את נושאי הלמידה שנלמדו בסיום כל שיעור. חזרה זו תעזור לסטודנט לשמור על רצף החומר הנלמד בקורס.
- בקבוצות תרגול ומעבדות מומלץ להדריך את הסטודנט באופן פרטני.
- בקורסים המעשיים: חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחנותו ושקלול הציון הסופי.

מוגבלות נפשית

המונח "מוגבלות נפשית" מתייחס לפגיעה בתפקוד של אדם בתחום אחד או במספר תחומי חיים, על רקע הפרעה פסיכיאטרית, נוירולוגית או התנהגותית. לעומת מוגבלויות אחרות, מוגבלות נפשית מאופיינת בתקופות ארוכות של תפקוד תקין וסטנדרטי, לצד תקופות של משבר וירידה בתפקוד. מהספרות המקצועית עולה, כי אחד מכל ארבעה אנשים (25% מהאוכלוסייה) מתמודד במהלך חייו עם סימפטומים נפשיים המצריכים טיפול, כאשר 8% מהאוכלוסייה מתמודדים עם בעיה נפשית משמעותית, כמו סכיזופרניה, הפרעה דו-קוטבית, צורות חריפות של דיכאון והפרעה אובססיבית-קומפולסיבית.

לא תמיד אפשר לזהות סטודנטים המתמודדים עם מוגבלות נפשית מכיוון שהמוגבלות שלהם בלתי-נראית. הרבה פעמים, בשל הסטיגמה והדעות הקדומות בחברה, סטודנטים לא יתפזו במצבם הנפשי. לכן, בכל מקרה של התלבטות מומלץ לפנות לרכזת מרכז התמיכה והנגישות.

חסמים ללמידה

לסטודנטים עם מוגבלות נפשית יש מספר קשיים הנגרמים כתוצאה ישירה מהמוגבלות או כתוצאה מתופעות לוואי של תרופות. מוגבלות נפשית משפיעה בשלוש רמות שונות:

- **חסם קוגניטיבי:** קושי בשמירה על קשב וריכוז, בעיבוד ובארגון מידע, בזיכרון ובתפקודים ניהוליים.
- **חסם התנהגותי:** אי-שקט, אימפולסיביות, רמת אנרגיה משתנה, התבודדות, קושי במיומנויות חברתיות.
- **חסם רגשי:** חרדה, תסכול, כעס, דיכאון. הקושי של סטודנט המתמודד עם מוגבלות נפשית.

עשוי לבוא לידי ביטוי באופן שונה אצל כל סטודנט וכן הקושי עשוי להשתנות בתקופות שונות אצל אותו סטודנט.

סטודנט עשוי להיעדר באופן בלתי צפוי מהלימודים כתוצאה משינוי תרופתי או אשפוז. חרדה חמורה עלולה לפגוע בהשתתפות הסטודנט בשיעור ובתפקודו בזמן מבחן.

המלצות להנגשת ההוראה

- הימנע מלשאול שאלות אישיות על המוגבלות שעימה מתמודד הסטודנט. אם הסטודנט ירצה בכך, הוא ישתף אותך.
- לעתים קושי נפשי ונטילת כדורים פסיכיאטריים מביאים לקשיי קשב. לכן, השתדל להימנע משימוש בביטויים ציניים או במשפטים ארוכים ומורכבים מאוד.
- השתדל לדבר במשפטים קצרים וליצור שיח ממוקד, וודא כי הסטודנט הבין את דבריך. כאשר אתה מקיים שיחת משוב, השתמש בסביבה נעימה ורגועה לשם העברת המסרים.
- לעתים ייתכן קושי ביצירת קשר עם אחרים. אל תפעיל לחץ על הסטודנט להשתתף באירועים חברתיים אם הוא אינו מעוניין בכך.
- הרבה מהסטודנטים עם מוגבלות נפשית מדווחים על בדידות חברתית. ביכולתך להיות סוכן לשינוי המצב ע"י עידוד אינטראקציות בין סטודנטים.
- הסתגלות חברתית ותפקוד חברתי בתוך המכללה יכול להשפיע רבות על ההצלחה הלימודית של הסטודנט ולמנוע נשירה מהלימודים.
- **בקורסים המעשיים:** חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחנותו ושקלול הציון הסופי.

מחלות כרוניות

מחלות כרוניות הן מחלות כמו אלרגיות, דלקת פרקים, סרטן, אסטמה, סוכרת, תסמונת עייפות כרונית ואפילפסיה. כל מחלה כרונית עלולה לפגוע בתפקוד היומיומי ובניידות.

חסמים ללמידה עיונית ומעשית

חלק מהמצבים הרפואיים הכרוניים מאופיינים בהתקפים שיכולים לפגוע באופן משמעותי בתפקוד הסטודנט למספר ימים ואף לתקופות ארוכות יותר. בשל כך, הסטודנט נאלץ להיעדר מהלימודים על מנת לנוח או לקבל טיפול רפואי מתאים. היעדרות מלימודים לצורך טיפול רפואי עלולה למנוע מהסטודנט להגיש מטלות או להיבחן בזמן.

מחלות דלקתיות של מערכת העיכול כמו מחלת קרוהן מצריכות יציאה תכופה של הסטודנט לשירותים. סטודנט עם מחלה כרונית עלול להתקשות ללמוד יום לימודים ארוך.

בנוסף, סטודנט עם מחלה כרונית עשוי להתקשות בקורסים מעשיים שונים המערבים פעילויות גופניות שונות.

המלצות להנגשת ההוראה

- מומלץ לשאול את הסטודנט מה המשמעות האישית של המגבלה עבורו ואיך אפשר לסייע לו.
- העבר לסטודנטים מסר שאפשר לגשת אליך ולשתף אותך במידה ויש מגבלה המשפיעה על היכולת הלימודית שלו.
- סטודנט עם קושי בישיבה ממושכת (מחלת פרקים) נאלץ מידי פעם לעמוד או לצאת מהכיתה, אנא אפשר לו זאת מבלי להעיר לו.
- העבר לסטודנטים בתחילת הסמסטר את הסילבוס ואת רשימת הקריאה, רשימת המטלות ואופן מתן הציון בקורס על מנת לאפשר לסטודנט שנעדר השלמת חומרים.
- אפשר לסטודנט פגישות אישיות איתך או עם המתרגל של הקורס (אם יש כזה) מעבר לשעות הקבלה המפורסמות בסילבוס.
- הצע לסטודנט לפנות אל מרכז התמיכה במכללה כדי לקבל חונך להשלמת הפערים. ידע אותו כי כל סטודנט שנעדר מהלימודים בשל מחלה, זכאי לסיוע לימודי בתשלום נמוך.
- במקרה שיש המלצה של איש מקצוע או מורשה נגישות השירות להערכה חלופית של מבחנים ומתן זמן נוסף להגשת עבודות, תרגילים או בחינות בית, ועדת ההתאמות המכללתית תשתף את המרצה בקביעת דרכי הערכה.
- מומלץ לדאוג שהחומרים של הקורס יהיו באתר כדי שהסטודנט יוכל להשלים את החומר.
- **בקורסים המעשיים:** חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחנותו ושקלול הציון הסופי.

תסמונת אספרגר⁴

תסמונת אספרגר היא מגבלה נוירולוגית התפתחותית המתבטאת בעיקר בקשיים באינטראקציה חברתית ורגשית. לבעלי התסמונת אינטליגנציה תקינה, ולעתים קרובות אף גבוהה מן הממוצע, יכולות מילוליות טובות וזיכרון מעולה לפרטים. קיים פער משמעותי בין היכולת הקוגניטיבית והפוטנציאל המילולי שלהם לבין תפקודם בחיי היומיום.

חסמים ללמידה

קשיים באינטראקציה חברתית - אנשים עם תסמונת אספרגר מתקשים מאוד ביצירת קשרים בין-אישיים וחברתיים. קשה להם להביע את רגשותיהם או להבין את רגשותיו של הזולת ואת מחשבותיו. הם נאיביים מאוד ומתקשים בפענוח קודים חברתיים. הם עלולים לטעות בפירוש סיטואציות חברתיות וקשה להם להסתגל למצבים חדשים ולשינויים. יחד עם זאת, בהדרכה הולמת, הם מסוגלים לרכוש מיומנויות חברתיות וללמוד באופן קוגניטיבי מה שלא רכשו באופן אינטואיטיבי.

קשיי תקשורת - לבעלי התסמונת יכולות מילוליות טובות, אולם השפה שהם משתמשים בה היא תבניתית, והם אינם קשובים לביטויים דו-משמעיים, מטאפורות ודקויות לשוניות. יש להם קשיים בהבנת תקשורת לא מילולית (שפת גוף, מחוות, אינטונציות) ולכן הם עלולים להגיב לסיטואציות שאינם מבינים באופן מוגזם ובלתי הולם.

התמקדות מופרזת בתחומי עניין צרים ולעתים גם יוצאי דופן - אופן החשיבה שלהם נוקשה ותבניתית. הם יכולים להיות מומחים גדולים בתחום מסוים, בזכות הזיכרון המעולה שלהם לפרטים. התמחות ייחודית זו יכולה להיות פתח לשיקומם, ולעתים אף להוביל לקריירה מדעית או אמנותית יוצאת דופן.

המלצות להנגשת ההוראה

- מומלץ לדבר עם הסטודנט ועם הדמויות המשמעותיות לו כדי להבין טוב יותר מה יכול לעזור לו להצליח.
- סטודנט עם תסמונת אספרגר צריך שיאפשרו לו להתכנס בעצמו לעתים.
- אם נכנסת להרצאה דמות לא מוכרת או משהו במערכת השעות משתנה, מומלץ שהמידע יגיע לסטודנט מראש, משום שסטודנט עם תסמונת אספרגר מתקשה לקבל שינויים פתאומיים.
- רצוי להימנע בשיעורים מלחשוף סטודנט עם תסמונת אספרגר לרעשים חזקים או להתנסויות חושיות. המערכת החושית שלו מגיבה בעוצמה, ללא שליטה רצונית.
- במבחנים יש לשים לב כי לעתים עומס מידע בשאלה גורם לבלבול. יש לפרק שאלה גדולה לשאלות קטנות יותר וכך תיפתר הבעיה.
- **בקורסים המעשיים:** חשוב להפנות סטודנט עם מוגבלות הדורשת התאמה להשתתפות בקורס, למרכז התמיכה והנגישות. המרכז, בשיתוף עם הסטודנט, מרצה הקורס, ראש ביה"ס הרלבנטי ומינהל לומדים-דיקנט, יגבשו את ההתאמות הנדרשות להשתתפות הסטודנט בקורס ואת אופן היבחנותו ושקלול הציון הסופי.

⁴ המידע בסעיף זה לקוח מתוך אתר עמותת אפי" - אספרגר ישראל בכתובת: asperger.org.il

קוד אתי לעובדי מרכזי התמיכה והנגישות במוסדות להשכלה גבוהה⁵

קוד אתי זה כולל עקרונות מנחים וכללי התנהגות ראויים מבחינה מקצועית. מטרת הקוד האתי היא לספק הכוונה לנותני השירותים במרכזי התמיכה והנגישות במוסדות להשכלה גבוהה בישראל. הקוד האתי נועד לשמור על יושרה ועל כללי התנהגות נאותים, והוא נועד להנחות את נותני השירותים במרכז התמיכה בעבודתם השוטפת. הקוד לא מכון לשכפל או לנסח מחדש חוקים, תקנות או נהלים קיימים. הוא מחייב את כל נותני השירותים במרכז התמיכה: עובדי המרכז, חונכים ומתנדבים.

עקרונות להתנהגות אתית

הסטנדרטים הבאים מתייחסים להתנהגות עובדים במרכז תמיכה. כמו כן, הם מתייחסים לטיפול ביחידים מקבלי השירות:

- חברי הצוות מכירים בכך שאחריותם הראשונית היא כלפי מקבלי השירות⁶.
- חברי הצוות יתייחסו למקבלי השירות באופן הוגן, בכבוד, ללא הבדל גזע, גיל, מין, דת, לקות, מוגבלות, מוצא, מצב בריאותי, מצב סוציו-אקונומי.
- חברי הצוות יעבדו במקצועיות על-פי סטנדרטים של שמירה על סודיות ועל פרטיותם של מקבלי השירות.
- חברי הצוות מחויבים לתת שירות לכל מקבל שירות מתוך הנחה שאין אדם שאינו ראוי לטיפול, מתוך הכרה בייחודיות ובפוטנציאל של כל אדם המקבל שירות במרכז.
- חברי הצוות לא יפעלו בניגוד אינטרסים של מרכז התמיכה.
- חברי הצוות אינם רשאים למכור פריטים או שירותים פרטיים למקבלי השירות במרכז.
- חברי הצוות לא ישדלו, לא יקבלו ו/או לא יסכימו לקבל כל דבר ערך העלול להשפיע על אופן ביצוע עבודתם במרכז ועל האופן בו הם מקבלים החלטות מקצועיות.
- על חברי הצוות להימנע מיחסים בעלי אופי מיני עם העובדים במרכז ועם הסטודנטים במהלך הטיפול - העבודה השוטפת.
- צוות המרכז יכול עובדים שעברו הכשרה מתאימה⁷. על כל מרכז לספק הכשרה בנוגע לעקרונות ההתנהגות, כפי שהם מוצגים בקוד האתי.
- צוות המרכז יטפל רק בתחומי מיומנותו, וחובתו, במקרה הצורך, להיוועץ ו/או להפנות את מקבל השירות לגורמים חיצוניים למרכז התמיכה.
- צוות המרכז יימנע מביצוע משימה לימודית במקום מקבל השירות.
- כל עובד מרכז תמיכה יעבור הדרכה להיכרות עם הקוד האתי. הקוד יועבר בקרב עובדי המרכז וירוענן באופן תקופתי. על כל מרכז לספק הכשרה בנוגע לעקרונות ההתנהגות כפי שהם מוצגים בקוד האתי ולספק עותק של הקוד האתי לכל עובד, חונך ומתנדב במרכז.
- עובד מרכז התמיכה המייצג סטודנט יקפיד על שמירה על סודיות בנוגע לפרטים אישיים הנוגעים למקבל השירות ולמוגבלותו.
- על מנת לפעול לטובת מבקש השירות יחתים איש המרכז את הפונה על טופס ויתור סודיות. ויתור סודיות ייעשה רק כאשר צריך לחשוף את המגבלה.
- טופס ויתור סודיות הוא טופס ממוקד לפנייה ספציפית. הוא אינו טופס ויתור סודיות כללי. סוגיית החיסיון חלה במקרים בהם נדרשת חשיפת המגבלה. גם כאשר חתם הסטודנט על ויתור סודיות יש על עובד מרכז התמיכה להפעיל שיקול דעת מרבי באופן הצגת המגבלה וחשיפתה. החתמה על טופס ויתור סודיות⁸ תיעשה כאשר יבקש הסטודנט סיוע שהוא מעבר להתאמות בהיבחות.

⁵ קוד זה לקוח ממסמך שחובר על ידי חברי צוות החשיבה "קוד אתי למרכז תמיכה" במסגרת מכון מופ"ת, 2016, בראשות אריאלה הלוינג, ד"ר אורית דהן ובליווי השופטת דליה דורנר. בין היתר, הקוד משלב סעיפים מתוך המבוא ושני החלקים הראשונים בקוד האתי של מרכז התמיכה לסטודנטים עם מוגבלויות באוניברסיטת ווסטרן מישיגן משנת 2014, אשר תורגמו על ידי ד"ר אורית שלו.

⁶ מקבלי שירות הם סטודנטים המקבלים תמיכה ומענה ממרכז התמיכה, לא בהכרח אלה שפונים לקבלת התאמות בהיבחות בלבד.

⁷ הכשרה מתאימה היא הכשרה הכוללת היכרות עם הקוד האתי.

⁸ טופס ויתור סודיות מחובר באופן המאפשר חלופות לצרכים ולמצבים שונים.

ביבליוגרפיה

הוצלה, ישעיהו (2019). "הכלה, עיצוב אוניברסלי והתאמה בחינוך גופני", בתנועה יב (1).
פלביאן, ה' (2010). "הכשרת סטודנטים עם צרכים מיוחדים להוראה - מהו מקור הדיון, מהי משמעותו?" ביטאון מכון מופ"ת, 42, 6-11.
הלוינג, א' ו' רייטמן. (2012). "המלצות להנגשת הוראה-למידה לסטודנטים עם מוגבלות. מדריך למרצה." מרכז התמיכה לסטודנטים עם
ליקויי למידה ועם מוגבלות, המכללה האקדמית בית ברל, הקן לפיתוח שירותים לנכים והקרן למפעלים מיוחדים, המוסד לביטוח
לאומי.

הלוינג, א', א' דהן, ד' דורנר. (2016). קוד אתי למרכז תמיכה. מכון מופ"ת.
צפירי, ע' וס' עוזיאל-קרל. (2016). ללמד סטודנט עם מוגבלות. המכללה האקדמית אחווה.

- Anderson, R. C. 2006. "Teaching (with) Disability: Pedagogies of Lived Experience." *Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies* 28: 367-379. doi:10.1080/10714410600873258
- Evans, J. 2004. "Making a Difference: Education and 'Ability' in Physical Education." *European Physical Education Review* 10 (1): 95-108. doi:10.1177/1356336X04042158
- Kayam, O. & Mishani-Uval, Y. (in press). "Physical educators with disabilities: A qualitative study of their experiences and perspectives."
- Winnick, J. P. (1987). "An Integration Continuum for Sport Participation." *Adapted Physical Activity Quarterly*, 4(3), 157-161. Doi:10.1123/apaq.4.3.157

הופכים אהבה לקריירה - מאז 1944 | המכללה האקדמית בוינגייט בע"מ (חל"צ)